

формування професійного мислення та творчої активності майбутніх інженерів-механіків.

Ключові слова: фахова підготовка інженерів-механіків, навчальна практика, професійне мислення майбутніх інженерів механіків, методи формування професійного мислення.

Аннотация

Рассмотрена проблема формирования профессионального мышления будущих инженеров-механиков во время профессиональной подготовки. Отмечено, что учебная практика является одним из активных и весомых методов формирования профессионального мышления будущих инженеров-механиков. Обоснована целесообразность использования проектно-исследовательских задач (модели-задачи), приведены методы формирования профессионального мышления и творческой активности будущих инженеров-механиков.

Ключевые слова: профессиональная подготовка инженеров-механиков, учебная практика, профессиональное мышление будущих инженеров механиков, методы формирования профессионального мышления.

Summary

The article deals with the problems of the future competitive engineering staff training in a higher educational institution. It is shown that education training is one of the most active and important methods of forming the future mechanical engineers professional thinking. The methods of forming the future mechanical engineers professional thinking and their creativity during the process of education training were also determined.

Key words: professional training of mechanical engineers, educational practice, professional thinking of the future mechanical engineers, the methods of the professional thinking forming.

УДК 378.147

М. Л. Пелагейченко,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Бердянський державний
педагогічний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Постановка проблеми. Підготовка майбутнього вчителя тісно пов'язана з потребами і вимогами суспільства. Важливо, щоб студент педагогічного ВНЗ мав певні професійні якості, особливий кругозір, вміння, які створювали умови побудови інноваційної школи. Зараз у суспільстві зростає значення проектної культури особистості, що виявляється в умінні вирішувати проблеми в умовах невизначеності завдань і варіативності можливих результатів. Тому питання формування проектної культури майбутніх учителів стає все більш актуальним у педагогічній науці і практиці й потребує всебічного аналізу й досліджень.

Аналіз досліджень і публікацій. Психологічному аналізу формування проектної культури приділяли увагу В. Зінченко, В. Жуковський. Дослідження формування проектної культури вчителя проводили А. Кравцов, Н. Топіліна, Л. Хоружа, А. Цимбалару, А. Фролова; особливості проектної культури учнів вивчала О. Ческідова. Предметом дослідження Н. Запесоцької було формування проектної культури спеціалістів соціально-культурної сфери. Питання формування проектної культури студентів аналізували Ю. Вєсьолова, Т. Карпинська, Л. Филімонюк. Але на сьогодні ще не достатньо розкрита проблема формування проектної культури майбутніх учителів в українському освітньому просторі, не розроблені

методичні засоби підготовки студентів до педагогічного проектування.

Мета статті – визначити особливості формування проектної культури майбутніх учителів.

Поняття про проектну культуру спирається на уявлення про проектування як універсальному й автономному – в інтелектуальних і соціально-культурних відносинах – типі діяльності, показовому для сучасної стадії науково-технічного прогресу і загальної інтелектуальної культури.

Співвідношення понять “професійно-педагогічна культура” і „проектна культура вчителя” слід розглядати як складові загальнолюдської культури, які мають загальні структурні компоненти.

Науковці розглядають поняття “проектна культура вчителя” з ментальної сторони поведінки педагога (педагогічні цінності, рівень професійної підготовки, особистісні якості, педагогічна етика, процесуальні вміння та навички щодо планування, управління, винахідливості) та матеріальної сторони створення продукту, який визначає творчість педагога і конкретного учня, досягнення в межах виконання проектного задуму.

Проектна культура вчителя відображає сукупність проектних способів інноваційного перетворення педагогічної дійсності на основі прогнозування, планування, управління, конструювання та моделювання навчально-виховних явищ, процесів і систем [3, с.30]. Вона висвітлює творчість педагога, досягнення в межах виконання проектного задуму. Л. Хоружа розглядає проектну культуру якісною педагогічною характеристикою вчителя, яка свідчить про його здатність до організації та здійснення проектної технології [4, с.13].

Проектна культура як основа професійної діяльності вчителя характеризується: прагненням до цілеспрямованого перетворення соціуму; ціннісною орієнтацією; критеріальним характером відбору альтернативних педагогічних засобів. У її структуру методологи включають такі змістовно-сміслові одиниці: ціннісно-значущі образи проектованого наочного середовища, що вже знаходяться в її межах або з'явилися згідно з волею проектувальників; творчі і наукові концепції, що є змістом творчої і теоретичної свідомості; програми діяльності, що виражають творчу волю проектувальників; цінності, необхідні для того, щоб склалося особисте відношення до реалізації проектного процесу [3].

Проектну культуру розглядають як елемент педагогічної культури, який забезпечує ефективність творчих пошуків учителя.

Проектна культура виступає базовою характеристикою особистості педагога і утворюється в зоні перетину трьох блоків: системи полікомпонентних якостей, що включає базові і факультативні властивості; психолого-педагогічної готовності до проектної діяльності; система спеціалізованих технологій, якими особа повинна оволодіти в процесі професійної діяльності.

Проектна культура включає: ціннісно-значущі образи проектованого наочного середовища; ціннісні орієнтації суб'єктів проектування, а також методику, в яких операционалізуються творчі задуми проектувальників; мислимі, тілесні, відчутні цінності цієї проектної культури і досяжні в ній ціннісні стани творчої свідомості, необхідні для особистої реалізації проектного процесу.

Проектна культура за своєю структурою є системно-функціональною, за взаємозв'язком компонентів – технологічною, а за ознаками забезпечення ефекту діяльності – системно-синергетичною. Відповідно до цього проектна культура визначається як інтеграційна якість особи, в якій як цілісність представлені мотиваційно-цільовий, інтелектуально-змістовний, організаційно-діяльнісний, оцінювально-рефлексивний компоненти. Це певний, достатньо кваліфікований ступінь відповідності діяльності педагога нормам культури, що включають педагогічні норми і цінності, науково-когнітивні норми діяльності, наочно-наукові норми і цінності, систему соціально-ціннісних орієнтирів. Проектна культура охоплює не тільки процеси створення соціокультурних цінностей, але і стани особи, продуктивні процеси засвоєння цих цінностей. Її елементами виступають: *процедурний* – процес створення соціокультурних цінностей, який включає цілі діяльності, мотиви, способи, прийоми, дії; *особистий* – стан особи, який спонукає людину до оволодіння проектною культурою; *інформаційний* – засвоєння змісту.

Рівень розвитку проектної культури педагога Н.Топилина пропонує оцінити такими показниками: аксіологічність (ціннісна визначеність професійної діяльності вчителя) і екологічність проектованої діяльності (ступінь спрямованості на збереження екології людини, її тілесне та духовне здоров'я, сенс життя), а також кількісною характеристикою – обсяг охоплення навчального процесу авторським проектуванням.

Приділяти увагу формуванню проектної культури необхідно ще при підготовці майбутнього фахівця в педагогічному університеті, коли відбувається пізнання освітнього середовища, закладаються основи професійної діяльності.

Засобом становлення проектної культури майбутніх учителів може бути проектне навчання, засноване на проектній активності, застосуванні та розвиненості їх здатності до спільної перетворювальної діяльності. Ю. Веселова розглядає такі засоби проектного навчання студентів: метод проектів, науково-дослідна діяльність, соціокультурне проектування в рамках виховного процесу освітньої установи [1].

Треба зазначити, що становлення проектної культури майбутнього педагога – це безперервний, складний динамічний процес, що визначається більшою мірою активністю самого студента, його суб'єктною позицією. Передбачається поетапне здійснення цього процесу на основі комплексного підходу до організації навчально-виховного процесу, єдність теоретичної і практичної підготовки та спрямованості на послідовний розвиток усіх компонентів проектної культури.

Педагогічна взаємодія в цьому процесі розглядається як поєднання прийомів педагогічної підтримки з боку викладача, що забезпечує успішність засвоєння знань і умінь в процесі роботи над проектом, що дозволяє актуалізувати і розвивати внутрішній потенціал особи студента, який самовизначається в ціннісно-смісловій сфері, знаходячи особовий сенс у проектуванні, що сприяє підвищенню його професійної і загальної культури.

Структура змісту процесу становлення проектної культури студентів має обов'язковий мінімум дидактичних одиниць, інтегруючих тематику теоретичного, практичного і контрольного навчального матеріалу.

Підставою процесу становлення проектної культури є суб'єктна позиція студента, яка має на увазі особисту значущість для нього процесу і результатів проектування, його творчу активність у проектній діяльності.

Динамічна природа процесу становлення проектної культури студента розглядається як поетапний перехід з одного стану в інший, які відрізняються своїми функціями у вирішенні завдань становлення особи студента. У цьому цілісному і безперервному процесі науковці умовно виділяють три етапи: настановний, проектувальний, продуктивний. Кожен компонент проектної культури на певному етапі наповнюється різним змістом, характеризується розвитком і формуванням системи відносин, особистих якостей, а також отриманням певної суми знань, виробленням умінь і навичок.

На настановному етапі студентам дається мотиваційно-ціннісна установка на актуальність і значущість проектної діяльності в сучасній культурі, її проектній і творчій суті, необхідності її вивчення для професійної самореалізації. На цьому етапі відбувається диференціація студентів за рівнем сформованості проектної культури, яка дозволяє викладачеві намітити шляхи і засоби формування проектної культури, а студентам самовизначитися у виборі індивідуальної траєкторії здобування освіти.

На проектувальному етапі студенти продовжують вивчати основи педагогічного проектування в процесі виконання проектних завдань.

Третій етап (продуктивний) характеризується активною самостійною діяльністю студентів з розробки і реалізації педагогічних проектів.

Проектна культура студентів повинна формуватися не окремими предметами, а цілісним освітнім середовищем, де викладачі і студенти є колективом односторонців, які відтворюють і створюють культурний, естетично організований простір освітньої установи.

Компоненти проектної культури виявляються по-різному мірою в поведінці і відносинах студента, тому, виходячи з цього, Л. Филімонюк [2] розглядає рівні сформованості проектної культури особи як сукупності особистих проявів і позначає їх як початковий, тактичний і стратегічний. Оцінка рівня сформованості основ проектної культури студента ґрунтується на критеріях, які відображають характеристику компонентів проектної культури студента, а саме: інтелектуальний – знання особливостей своєї особи, проектних методів; уміння користуватися ними в процесі проектної діяльності; володіння знаннями, уміннями, навичками, методами проектування; соціально-цільовий – захопленість різними видами творчості, адекватний ступінь їх розуміння; високий рівень комунікативних і інформаційних умінь; залучення в творчу, проектну діяльність, прояв ініціативи; етично-оцінний – сформованість ціннісних орієнтацій і норм поведінки; позитивне відношення до людей, навчання, проектної діяльності; здатність здійснювати рефлексію своєї діяльності; діялісно-вольовий – здібність до самореалізації, цілеспрямованість, відповідальність, активність.

Дослідження Ю. Веселової показують, що проектна культура студента ґрунтується на:

- а) проектній компетентності, що включає знання та уміння з основ проектування;
- б) естетичному відношенні до середовища життєдіяльності, що

припускає творчу активність в діяльності перетворення, яка спрямована на її оптимізацію та естетичну організацію;

в) сформованості творчих якостей і здібностей особи, її умінні конструювати власні технологічні підходи до вирішення завдань у динамічно змінних нестандартних ситуаціях [1, с.12].

Аналіз праць І. Біріч, А. Мелік-Пашаєва, М. Кагана допомагає розумінню естетичного відношення до середовища життєдіяльності як особливого відношення до життя, яке характеризується безпосереднім переживанням особою єдності з навколишнім світом, а також новим рівнем самосвідомості. Цей компонент проектної культури виявляється в участі студентів в естетичному перетворенні навколишнього середовища, внесенні елементів різноманіття реального життя, а також у практиці естетичного особистістю дійсності. Потенціали середовища стають реальними можливостями розвитку студента, умовами його самореалізації, тоді як він змінюється, перетворюється під впливом творчої активності.

Висновки. До основних особливостей формування проектної культури майбутнього вчителя слід віднести: цілісне освітнє середовище, де викладачі і студенти є колективом однодумців, які відтворюють і творять культурний, естетично організований простір освітньої установи; естетичне відношення до середовища життєдіяльності, що припускає творчу активність в діяльності перетворення; сформованість творчих якостей і здібностей особистості.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Подальше вивчення поставленої в нашому дослідженні проблеми вимагає розгляду умов формування проектної культури вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веселова Ю.В. Становление проектной культуры студентов в образовательном пространстве педагогического колледжа : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.08 / Ю.В.Веселова. – Омск, 2007. – 24с.
2. Филимонюк Л.А. Формирование проектной культуры педагога в процессе профессиональной подготовки : автореф. дис... док. пед. наук : 13.00.08 / Л.А.Филимонюк. – Махачкала, 2008. – 48с.
3. Хоружа Л. Проектна культура сучасного вчителя / Л.Хоружа, А.Цимбалару // Шлях освіти. – 2006. – №3. – С.29-34.
4. Хоружа Л. Проектна культура вчителя: етичний компонент / Л.Хоружа // Шлях освіти. – 2005. – №2. – С.11-15.

Анотація

Стаття присвячена проблемі формування проектної культури майбутніх учителів. Характеризуються особливості формування проектної культури на різних етапах, аналізуються вплив середовища на компоненти проектної культури особистості.

Ключові слова: проектна культура, майбутній учитель, компоненти проектної культури, естетично організований простір.

Аннотация

Статья посвящена проблеме формирования проектной культуры будущего учителя. Характеризуются особенности формирования проектной культуры на разных этапах, анализируется воздействие среды на компоненты проектной культуры личности.

Ключевые слова: проектная культура, будущий учитель, компоненты проектной культуры, эстетично организованное пространство.

Summary

The article is devoted to the problem of forming of project culture of future teacher. Features of formation of project culture at different stages are characterized.

Key words: project culture, future teacher, components of project culture, aesthetically pleasing organized space.

УДК 378.1:37.037:379.85

Д. Д. Пецкович,

викладач

А. В. Чепелюк,

кандидат педагогічних наук, старший

викладач

Р. Г. Кушнір,

старший викладач

(Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка)

**СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ТУРИСТСЬКО-
КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Постановка проблеми. Висока інформатизація, прискорений темп науково-технічного розвитку і швидкість змін в усіх сферах людської діяльності – основні ознаки сучасного соціокультурного простору. Загальні тенденції розвитку суспільства зумовлюють стимулювання людської діяльності в різних сферах і, зокрема, підвищують вимоги до освіти, яка виступає головним чинником у відтворенні інтелектуального, духовного та економічного потенціалу суспільства. Завданням сучасної освіти та виховання є не тільки дати знання і сформувати професійні навички з певного фаху, а підготувати підростаюче покоління до життя в умовах постійних змін, непередбачуваних ситуацій, де потрібна мобільність, гнучкість та творчість. Тому освіта має спрямовуватись на формування творчого потенціалу, розвиток творчих здібностей та самостійного критичного мислення [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Здатність до творчості є одним із найважливіших критеріїв професійної придатності вчителя. Погоджуємось з думкою Н. Ткаченко, що домінуючою метою професійної підготовки студентів в умовах вищого навчального педагогічного закладу повинно бути формування готовності майбутнього вчителя до педагогічної творчості, яка зумовить професійний та особистісний саморозвиток педагога і всебічний розвиток творчих можливостей учнів [18].

Особливо актуальним це питання є у контексті підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. За останні роки спостерігається зменшення загальної рухової активності школярів, що, у свою чергу, негативно відображається на їх загальному фізичному розвитку, адаптаційних можливостях організму та здоров'я в цілому. Тому важливим завданням педагога є донесення до свідомості школяра важливості рухової